

Ще однією з проблем є нагальна потреба в розробленні ефективніших засобів і методів збирання, систематизації та розподілу довідково-інформаційних відомостей.

Як свідчить практика, традиційна система накопичення інформації є надто складною та негнучкою. Альтернативною формою пошуку, накопичення та зберігання інформації є бази даних, які передбачають простіший спосіб використання. Вони надають можливість суттєво полегшити та спростити роботу зі значними обсягами інформації, що забезпечує повне, несуперечливе та достовірне відображення предметної області. Крім того, робота з автоматизованою базою даних значно скорочує час пошуку необхідної інформації [4].

Таким чином, проблеми експертизи холодної зброї впродовж десятиріч були в центрі уваги науковців у галузі судової експертизи, працівників правоохоронних і судових органів. Розглянувши питання експертних досліджень різноманітних зразків холодної зброї, можна дійти висновку, що на сьогодні грамотне використання експертом спеціальних знань значно сприяє розкриттю злочинів, пов'язаних з незаконним обігом і застосуванням холодної зброї.

Список використаних джерел

1. Проблемні аспекти експертизи холодної зброї. *Актуальні питання техніко-криміналістичного забезпечення кримінальних проваджень*: матер. круглого столу / Кобилянський О.Л., Малікова А.О. - Київ : ННПФЕКП НАВС, 2013. С. 134–139.

2. *Експертиза холодної зброї: проблеми теорії та практики* / О. Л. Кобилянський // *Криміналістика и судебная экспертиза*. - 2015. - Вып. 60. - С. 287-299.

3. *Експертиза холодної зброї: проблеми сьогодення* / О. Л. Кобилянський // *Криміналістика и судебная экспертиза*. - 2015. - С. 287-298.

4. Інформаційне забезпечення криміналістичного дослідження металльної холодної зброї / Пашиєва А. С. – Київ, 2018. С. 303-311.

Герішенко Віктор Валентинович,
завідувач сектору трасологічних досліджень відділу криміналістичних видів досліджень Черкаського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАМКІВ ЗІ СЛІДАМИ ДІЇ СТОРОННІХ ПРЕДМЕТІВ НА ВНУТРІШНІ ДЕТАЛІ МЕХАНІЗМІВ

Одними з численних об'єктів, які досліджуються в ході трасологічних експертиз є сліди, які виникають в результаті впливу на деталі механізмів замків.

Під час дослідження замків зі слідами зламу на внутрішніх деталях механізмів, важливим питанням є виявлення ряду ознак, які б дозволяли в категоричній формі стверджувати, що замок відмикався сторонніми предметами – спеціально виготовленими відмичками, або випадковими предметами – стержні, пластини, дріт та ін., за допомогою яких здійснюється втручання.

В даній доповіді пропонується звернути увагу на висвітлені окремі моменти, які в подальшому можуть сприяти вирішенню питань під час дослідження замків зі слідами зламу, зокрема на внутрішніх деталях механізмів.

1. Як ми знаємо, на внутрішніх деталях є ряд слідів, але не всі вони є слідами, залишеними в процесі відмикання сторонніми предметами.

Так, наприклад, сліди дії сторонніх предметів на верхній частині штифтів чи внутрішній стороні патрона циліндрового механізму.

На штифтах спостерігаються сліди дії сторонніх предметів, які характеризуються своєю локалізацією, чіткістю, натиском. Напрямок утворення даних слідів зверху вниз (від конусоподібної вершини штифта до його основи), про що свідчить краплеподібна форма сліду – на початку збільшена по ширині та поступово звужується до кінця. Характеристика даних слідів вказує на те, що на штифти було здійснено вплив стороннього предмету, з метою їх опускання на той рівень, який необхідний для обертання циліндра.

Проте лише цих слідів не достатньо для висновку про те, що замок було відімкнено відмичкою чи іншими сторонніми предметами, адже окрім опускання кодових штифтів на необхідний рівень, необхідно перевірити сам циліндр.

Досліджуючи внутрішню поверхню патрону, можемо спостерігати сліди у вигляді лінійних вертикальних трас. Локалізація сліду, їх чіткість, форма та напрямок утворення трас, вказує на те, що для обертання циліндру у ключову шпарину (над штифтами) поміщався сторонній предмет (металева пластина), яка при повертанні контактувала з внутрішньою поверхнею патрона.

Розглядаючи в комплексі наявність на внутрішніх деталях циліндрового механізму слідів дії сторонніх предметів, які свідчать як про втручання в роботу штифтів, так і поворот циліндра, можемо вважати виявлені сліди як сліди, що залишені сторонніми предметами внаслідок обертання циліндра.

Однак враховуючи те, що саме циліндр є складовою замка та забезпечує його роботу (привод ригеля в положення замкнено чи відмінено), вирішити питання відмикання замка сторонніми предметами не є можливим,

так як ми не можемо стверджувати про відповідну взаємодію повідка з сувальдами та хвостовиком ригеля.

Під час дослідження деталей та механізмів замків з метою відповіді на питання про відмикання їх сторонніми предметами, на поверхнях деталей та механізмів замків можливо спостерігати сліди у вигляді поодиноких подряпин (трас), які не дивлячись на свою виразність не дають достатньо підстав для того, щоб стверджувати про відмикання замка сторонніми предметами. Подібні сліди у більшості випадків нечіткі, їх локалізація хаотична, у більшості випадків вони не відображають особливості зовнішньої будови слідоутворюючого об'єкта, яким вони утворені і тому для ідентифікації зазвичай не використовуються.

Отже, при вирішенні питання відмикання замка сторонніми предметами (враховуючи вищевикладене), пропоную наступну оцінку результатів проведеного дослідження та форму висновку:

«Сукупність виявлених ознак достатня для висновку про те, що на внутрішніх деталях циліндрового механізму замка, а саме на його штифтах та внутрішній поверхні корпусу циліндра, виявлено сліди дії сторонніх предметів, утворені внаслідок оберту циліндра. Однак враховуючи те, що на дослідження надано лише циліндровий механізм, який забезпечує роботу замка (привод ригеля замка в положення замкнено чи відмінено), відповіді на питання: «Чи відкривався замок стороннім предметом?», не вдалось можливим».

2. Під час дослідження врізних замків із сувальдним механізмом, відомо, що відмикання їх проходить шляхом переміщення ригеля замка за допомогою ключа, а вільне його переміщення блокують сувальди, які й складають секретну частину замка.

Далі пропонується розглянути спосіб відмикання замка використовуючи відмички. При застосуванні відмичок на бокових поверхнях та на контактуючих гранях хвостовика ригеля, який має виступаючі «зуби», залишаються сліди дії сторонніх предметів у вигляді як поодиноких трас, так і їх груп, оскільки при спробі відкрити замок, одна з відмичок виконує функцію постійного натягу ригеля у бік відмикання.

Проте сліди можуть залишитись також і на бокових поверхнях хвостовика ригеля, тому що при введенні відмички у шпарину не відразу можна зафіксувати положення відмички та хвостовика у стані натягу.

Паралельно з дією відмички на хвостовик ригеля, використовується відмичка за допомогою якої підбирається комбінація сувальд, при якій вони стають в таке положення, яке дозволяє стійці хвостовика ригеля вільно переміщатися через лабіринт сувальд. На відміну від відмички, яка діє на хвостовик ригеля, локалізація слідів відмички для сувальд як правило розташована на контактуючій грані кожної сувальди. Сліди на гранях сувальд, як правило, відображені у вигляді чисельних поодиноких та групових трас, так як при спробі виставити сувальду на потрібний рівень,

контактуюча поверхня відмички та контактуюча грань сувальд слабо контактують своїми площинами, і спробу потрібно повторювати декілька раз.

Сліди на контактуючих поверхнях хвостовика ригеля та сувальд, як правило виражені досить чітко і виразно. Проте враховуючи незначну контактуючу площину як хвостовика ригеля так і сувальд, досить часто сліди можуть відображатися у вигляді поодиноких трас, що ускладнює їх ідентифікацію. При умові достатнього контакту площини робочої частини відмички та контактуючої грані сувальд чи хвостовика ригеля, сліди відображаються досить чітко і виразно, чисельність трас в яких дозволяє ідентифікувати дані сліди.

Важливим моментом у вирішенні питання відмикання замка відмичками, є локалізація слідів на торцевій грані зуба хвостовика, який розміщено найближче до ригеля (засова). Це обумовлено тим, що при переміщенні засова у положення «відчинено», ще якась його частина знаходиться у отворі запірної планки, а тому для повного відмикання відмичка переставляється на «зуб» хвостовика, який розташований ближче до ригеля.

Встановивши закономірний зв'язок між утворенням вищевказаних слідів на деталях сувальдного механізму замка, можна робити категоричний висновок про факт відмикання замка відмичками або сторонніми предметами.

Розглядаючи в комплексі сліди на бічних та торцевих частинах сувальд і сліди на хвостовику ригеля, які свідчать про втручання в роботу механізмів та деталей сувальдного замка, можемо вважати виявлені сліди як сліди, що залишені сторонніми предметами внаслідок відкриття сувальдного замка.

Отже, при вирішенні питання відмикання замка сторонніми предметами (відмичками), пропоную наступну оцінку результатів проведеного дослідження та форму висновку:

«Сукупність виявлених ознак, їх форма, розміри, розташування та взаєморозташування, достатні для висновку про те, що наданий на експертизу замок був відімкнений сторонніми предметами (відмичками, випадковими предметами, тощо)».

3. Проведеним аналізом надходження на дослідження автомобільних замків рамкового типу, слід зазначити, що у більшості випадків подібні замки відкриваються шляхом зламу внутрішніх деталей механізму замка за допомогою певного інструменту, що має достатню міцність та зусилля, яке до нього прикладається.

При використанні цього способу, металевий предмет залишає сліди на внутрішніх поверхнях циліндру між ключовою шпариною та першою рамкою механізму. Враховуючи прикладання значного зусилля на металевий предмет, сліди відображаються досить виразно та чітко.

Крім цього, враховуючи механізм зламу замка, на внутрішній поверхні корпусу циліндру залишаються сліди у вигляді напівкруглих заглиблень, утворених рамками механізму за рахунок значного тиску.

У зв'язку з тим, що механізм замка повністю руйнується вже після першого втручання, під час дослідження деталей замка недоцільно здійснювати пошук комплексу слідів, які б свідчили про його відкривання.

У випадку, коли на дослідження, крім пошкодженого замка, надходить ще й предмет (інструмент), за допомогою якого здійснювалось відкривання (злам) механізму замка, при наявності чітких слідів можливо провести їх ідентифікацію. Для цього потрібно лише отримати чіткі експериментальні сліди зламу.

Отже, при вирішенні питання способу відімкнення даного замка, пропоную наступну оцінку результатів проведеного дослідження та форму висновку:

«Наявність слідів на внутрішніх поверхнях корпусу циліндра, а також трьох слідів знаряддя зламу виявлених в місці розміщення ключової шпирини на внутрішніх поверхнях циліндру, дають підставу для висновку про те, що даний замок був відімкнений в результаті дії стороннього предмету на внутрішню поверхню циліндру прикладаючи значне зусилля не використовуючи ключ оригінал».

Список використаних джерел

1. Пясковський В.В., Черноус Ю.М., Іщенко А.В., Алексєєв О.О. та ін. Криміналістика: підручник. Київ: ЦУЛ, 2015. 107 с.

2. Аленичев П.Н. Следы орудий взлома: Учебное пособие. – М.: УКУЗ МООП РСФСР, 1962. — 9 с., ил.

3. Методика трасологічного дослідження замків. Експертна спеціальність 4.2. «Трасологічне дослідження слідів зламу, залишених шарнірно-губцевим інструментом (до спеціальності 4.2. «Дослідження знарядь, агрегатів, інструментів і залишених ними слідів, ідентифікація цілого за частинами»)» / [укл. Коструб А.М., Грищенко О.В., Щирба Д.Є., Іваник С.І., Чашницька Т.Г.]. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2015. – 39 с.

Гордієнко Марія Сергіївна,

здобувач ступеня вищої освіти
«бакалавр» Національної академії
внутрішніх справ

Волошин Олексій Гнатович,

старший викладач кафедри
криміналістичного забезпечення та
судових експертиз ННІ №2 НАВС

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ